

Araştırma Makalesi (Research Article)

**TURİST REHBERİ ADAYLARININ KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN MESLEĞİN GEREKLERİ
AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ
(ANALYZING THE PERSONALITY TYPES OF TOURIST GUIDES CANDIDATES IN TERMS
OF TOURIST GUIDANCE PROFESSION)**

Saadet Pınar TEMİZKAN¹ (orcid.org/ 0000-0002-8200-9564)

Özlem ARI^{2*} (orcid.org/0000-0002-8869-4515)

¹Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, Turizm Fakültesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir, Türkiye

²Turizm İşletmeciliği Bölümü, Turizm Fakültesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir, Türkiye

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, rehberlik mesleğini icra etmek veya bu alanda uzmanlaşmak isteyen öğrencilerin kişilik tiplerinin MBTI kişilik envanteri M formu aracılığıyla analiz edilmesi ve kişilik tiplerinin turist rehberliği mesleği açısından incelenmesidir. Bu kapsamda Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Turist Rehberliği Tezsiz Yüksek Lisans programı öğrencileri örneklem olarak seçilmiştir. Araştırmada öğrencilerin diğer insanlarla nasıl iletişim kurdukları, dünyayı nasıl algılayıp- bilgiyi nasıl işledikleri, kararlarını nasıl verdikleri ve onların sonuçlarıyla nasıl baş ettikleri, planlama ve karar alma mekanizmasına yaklaşımları da açıklanmaya çalışılmıştır.

Elde edilen veriler frekans analizi ve aritmetik ortalama değerleri hesaplanarak değerlendirilmiştir. Myer-Briggs kişilik envanterinde kişilik 16 farklı tip ile tanımlanmasına rağmen, araştırma grubunda sadece 10 kişilik tipi görülmüştür. Bunlar; ENFJ, ENFP, ENTJ, ENTP, ESFJ, ESTJ, ESTP, INTJ, ISTJ VE ISTP kişilik tipleridir. Örneklem grubunda en yaygın görülen kişilik tipleri sırasıyla; %30 (12 kişi) ESTJ (Dışadönük-Duyusal-Düşünen-Yargılayan), %17,5 (7 kişi) ESFJ (Dışadönük-Duyusal- Hisseden-Yargılayan) ve %15 ile (6 kişi) ISTJ (İçedönük- Duyusal- Düşünen- Yargılayan) kişilik tipleridir. ESTJ kişilik tipinin karakteristik özellikleri ise; pratik, gerçekçi, sorun odaklı, kararlı ve pragmatist olmalarıdır. Aynı zamanda kararları hızlı uygulamayı tercih eden, hassas ve sosyal tiplerdir Aile aktivitelerinde bulunmaktan, gelenekleri yaşatmaktan ve insan odaklı görevlerden keyif almaktadırlar. İlişki rollerini ciddiye alan bu tipler, sorumluluklarını yerine getirirler. Turist rehberinin karakteristik özellikleri ve MBTI tipolojisi incelendiğinde turist rehberlerinin dışadönük ve duyuşsal tip kişiliğe sahip oldukları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kişilik, MBTI, Turist Rehberliği

ABSTRACT

The purpose of this study is to analyze the personality types of the students who want to work as tourist guides or specialize in the field through the MBTI personality inventory M form and examine the personality types in terms of tourist guidance profession. In this context, the students of Eskişehir Osmangazi University Tourist Guidance Master's Program without Thesis were selected as samples. In this research, how students communicate with other people, how they perceive the world, how they process information, how they make decisions and how they deal with these decisions' results, and approaches to planning and decision making are also explained.

The obtained data were evaluated by frequency analysis and arithmetic mean values. Although the Myer-Briggs personality inventory was defined with 16 different types of personality, only 10 personality types were observed in the research group. These are ENFJ, ENFP, ENTJ, ENTP, ESFJ, ESTJ, ESTP, INTJ, ISTJ and ISTP personality types. The most common personality types in the sample group were; 30% (12 people) ESTJ (Extroverted-Sensual-Thinking-Judging), 17.5% (7 people) ESFJ (Extroverted-Sensual-Feeling-Judging) and 15% (6 people) ISTJ (Introversion-Sensual-Thinking) - Judging) personality types. The characteristic features of ESTJ personality type are; practical, realistic, problem-oriented, stable and pragmatist. They are also sensitive and social types who

To cite this document: Temizkan, P. ve Arı, Ö. (2019). Turist Rehberi Adaylarının Kişilik Özelliklerinin Mesleğin Gereklere Açısından Değerlendirilmesi, Journal of Gastronomy Hospitality and Travel, 2(1), 65-79. **DOI:** 10.33083/joghat.2019.16

*Sorumlu Yazar: ozlem.peksenari@outlook.com

prefer to implement decisions quickly. They enjoy engaging in family activities, maintaining traditions and people-oriented tasks. These types who take their role in relationships seriously fulfill their responsibilities. When the characteristics and MBTI typology of the tourist guide were examined, it was seen that the tourist guides have an extrovert and sensual type personality.

Keywords: Personality, MBTI, Tourist Guiding

1. GİRİŞ

6326 sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu gereğince üniversitelerin turist/turizm rehberliği bölümlerinden mezun olmak ya da TUREB (Turist Rehberleri Birliği) tarafından açılan sertifika programlarını tamamlamak kaydıyla kişiler turist rehberi olarak çalışabilmektedirler. Turist rehberleri, ülkeyi yerli ve yabancı turistlere en iyi biçimde tanıtacak, onlara gezileri süresince yardımcı olacak, doğru bilgileri verebilecek Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın vermiş olduğu yetkiye sahip kişilerdir (TUREB, 2006, s. 246). Temelde üretim ile tüketimin eş zamanlı olması, tüketici tercihlerinin sürekli değişim göstermesi, turistik ürünün heterojen ve soyut olması turizm endüstrisinin başlıca özelliklerindedir (Kozak vd.,2014, ss. 38-39).

Bir mesleğin başarı ile icra edilebilmesinde meslek ile kişiliğin uyumu oldukça önemlidir. Turist rehberinin başarısı aynı zamanda ülkenin turizm alanındaki başarısına da etki etmektedir. Bu kapsamda ilgili literatür incelendiğinde turist rehberi; insanlarla bir arada olmaktan hoşlanan, dışadönük, olağanüstü durumlarla baş edebilen, soğukkanlı, dayanıklı, güler yüzlü, samimi, toplum önünde konuşabilen, eğlenceli, yaratıcı, aktif, araştırmacı, düzenli, disiplinli, mesleki bilgiye sahip, genel kültürlü, etkili ve güzel konuşma becerisine sahip, liderlik vasıflarına, problem çözme becerisine sahip, esprili, soğukkanlı, dürüst, sosyal yapılı bireyler olarak tanımlanmaktadır (Weiler ve Davis 1993; Mc Arthur, 1994; Yıldız, Kuşluyan ve Şenyurt, 1997; Moscardo 1998; Kline, 2001, Howard vd., 2001; Ap ve Wong, 2001; Weiler ve Ham, 2002; Haig ve McIntyre, 2002; Kuşluyan ve Çeşmeci, 2002; Değirmencioglu, 2003; Randall ve Rollins, 2005; Black ve Weiler, 2005; Horton vd., 2013; Ormsby ve Mannle, 2006; Reisinger ve Steiner, 2006, Aslan vd., 2012; Özoğul, 2017).

Turist rehberlerinin kaliteli hizmet sunumunu etkileyen tutum ve davranışlarının belirlenmesinde kişilik özellikleri ve doğru meslek seçiminin önemli bir rolü olduğu unutulmamalıdır (Koroğlu, 2014).

2. KİŞİLİK KAVRAMI VE KİŞİLİK TİPLERİ

Kişiliği açıklamak için literatürde birçok tanıma rastlamak mümkündür. Kişilik alanında oluşturulmuş her kuramın, gelişimin genellikle belli bir alanına odaklandığı görülmektedir. Ancak genel itibariyle kişiliği açıklamada psikoanalitik yaklaşım, davranışsal/sosyal öğrenme yaklaşımı, araştırma odaklı yaklaşım ve insalcıl yaklaşımlardan faydalandığı görülmektedir. Bu kapsamda kişilik tanımını, ait olduğu kuramsal çerçevede değerlendirilmesi doğru olacaktır.

Modern psikolojinin ve psikoanalitik kuramının kurucusu kabul edilen Sigmund Freud kişiliği gelişim açısından incelemiştir. Ona göre, insanların davranışlarının temelinde çocukluk dönemi yaşantıları önemli yer tutmaktadır. Freud'a göre kişilik ilk 5 yılda oluşur ve daha sonraki yıllarda da gelişmeye devam eder. Ancak 6. yaşta bir durgunluk başlar ve kişilik dinamikleri daha dingin hale gelir. Ergenlikle kişilik dinamikleri yeniden canlanır ve yetişkinliğe doğru tekrar durur. Freud'a göre kişilik, id, ego ve süper ego adı verilen etkileşim halinde olan ve davranışları yöneten sistemden meydana gelir (Atkinson vd. 1995). İd, kişiliğin temelidir. İd, iç güdülerin kaynağıdır ve doğuştan gelir. Saldırganlık duygusu id'den kaynaklanır. Ego kişiliğin karar verme sistemidir. İdin isteklerini ertelemeye çalışır. Ego kişiliğin mantıklı akılcı bölümüdür. Süperego ise, kişiliğin ahlak kurallarını barındırır. Kişiliğin değer yargıları süper egodadır ve ideal benliktir (Bacanlı, 2005).

Davranışsal yaklaşıma göre kişilik; dışarıdan gelen ödül ve cezalara bağlı olarak gelişim gösterir. Kişilerin çevrelerinde yaşanan örnekleri öğrenerek benzer tepkiler geliştirdiğini savunur. Bu yaklaşımın savunucularından biri olan Skinner kişiliği; "öğrenme geçmişinin ürünü" olarak tanımlamıştır (İnanç ve Yerlikaya, 2012).

Araştırma odaklı kuramlarda kişilik; iki boyutlu bir perspektifte değerlendirilmektedir. Bir boyutta içe dönüklük ve dışa dönüklük, diğer boyutta nevroitiklik ve normallik değerleri vardır. Bütün kişilikler bu iki boyut arasında yer almakta ve çeşitli gözlem formlarıyla, testlerle, dereceli ölçeklerle saptanmaktadır (Köknel, 1999).

Myers-Briggs modeline göre kişiliği oluşturan ilk iki harf, baskın karakter ve tutumlarını belirlerken, diğer harfler ise kişiliği oluşturan yardımcı fonksiyonları ifade etmektedir.

Tablo 2: Fonksiyonlarına Göre MBTI Kişilik Tipleri

Baskın Fonksiyon	Yardımcı Fonksiyon	MBTI Kişilik Tipi
İçedönük- Duyusal	Düşünen- Yargılayan	ISTJ
İçedönük- Duyusal	Hisseden- Algılayan	ISFP
İçedönük- Duyusal	Düşünen-Algılayan	ISTP
İçedönük- Duyusal	Hisseden- Yargılayan	ISFJ
İçedönük-Sezgisel	Düşünen- Yargılayan	INTJ
İçedönük-Sezgisel	Hisseden- Algılayan	INFP
İçedönük-Sezgisel	Düşünen- Algılayan	INTP
İçedönük-Sezgisel	Hisseden- Yargılayan	INFJ
Baskın Fonksiyon	Yardımcı Fonksiyon	MBTI Kişilik Tipi
Dışadönük- Duyusal	Düşünen- Yargılayan	ESTJ
Dışadönük- Duyusal	Hisseden- Algılayan	ESFP
Dışadönük- Duyusal	Düşünen-Algılayan	ESTP
Dışadönük- Duyusal	Hisseden- Yargılayan	ESFJ
Dışadönük-Sezgisel	Düşünen- Yargılayan	ENTJ
Dışadönük-Sezgisel	Hisseden- Algılayan	ENFP
Dışadönük-Sezgisel	Düşünen- Algılayan	ENTP
Dışadönük-Sezgisel	Hisseden- Yargılayan	ENFJ

Kaynak: Myers, 1998, s. 7

Ortaya çıkan kişilik boyutlarıyla her bir kişilik boyutunun davranışsal olarak farklılıkları bulunmaktadır. Bunlar;

- İçe Dönük (I) bireyler, kendi başlarına yaptıkları aktiviteleri tercih ederler; konuşmadan önce düşünürler; sosyal etkileşim onları yorar.
- Dışa Dönük (E) bireyler, grup aktivitelerini tercih ederler; düşünürken konuşurlar; sosyal etkileşim onları daha enerjik kılar.
- Sezgisel (N) bireylerin hayal gücü kuvvetlidir; sezgilerine güvenirler; fikirleri kendilerine katarlar; ne olabileceğine yoğunlaşırlar.
- Duyusal (S) bireylerin ayakları daha çok yere basar; duyularına güvenirler; nesnel meselelerin içine geçerler; ne olduğuna yoğunlaşırlar.
- Mantık merkezli (T) bireyler daha sağlamdır; akıllarını takip ederler; tarafsızlık ve mantık üzerine yoğunlaşırlar.
- Prensip merkezli (F) bireyler daha hassastır; kalplerini dinlerler; uyum ve işbirliğine yoğunlaşırlar.
- Planlı (J) bireyler nettir; kati kuralları ve esasları tercih ederler; zaman sınırı onlar için kutsaldır; işim bitimini gözlerler.
- Araştırmacı (P) bireyler iyileştirme konusunda oldukça iyidir; seçeneklerini açık tutmak

Myer-Briggs kişilik tiplerinin genel özellikleri aşağıdaki gibidir. Kişilik tipi tanımlamasında yer alan ilk boyut; dikkati odaklama boyutudur. Bu boyut bireyin dikkatini odaklarken iki farklı yoldan (dışadönüklük ya da içedönüklük) hangisini izlediğine ilişkin tercihleri içerir.

Tablo 3: İçedönük ve Dışadönük Tipler ve Tercihleri

Dışadönük Tipler (E)	İçedönük Tipler (I)
Bilişsel etkinlikleri dışarıya dönüktür; ilgi ve dikkatleri başta yakın çevreleri olmak üzere nesnel olgular üzerinde toplanmıştır. Bu nedenle, gerçek dünyaları,	Bilişsel etkinlikleri içe yöneliktir; nesnel çevrelerinin çoğu kez farkında değildirler. İlgi ve dikkatleri içerideki olgulara yoğunlaşmıştır. Bu

başka insanların ve eşyaların yer aldığı dışarıya döndüktür.	nedenle, gerçek dünyaları fikir ve kavramların iç dünyasıdır.
Davranışları rahat ve güvenlidir.	Davranışları çekingen ve şüphecidir.
Toplumsal ilişkilerde yeteneklidirler. Pratik çözüm üretme ve eylem tercihlerinde başarılıdırlar.	Kültürel etkinliklerde yeteneklidirler. Düşünce ve soyut kavram üretme konusunda oldukça başarılıdırlar.
Coşkulu ama az hırslıdırlar, duygularını biriktirmezler.	Gergin ve hırslıdırlar, duygularını depolar ve patlayıcı madde gibi korurlar.
En önemli zaafı, yüzeysel bir entellektüellik eğilimindedirler.	En önemli zaafı hiç pratik olmama eğilimleridir.
Enerjilerini, yaşamın kendisi olduğuna inandıkları dış dünyanın koşullarına ve taleplerine harcarlar.	Dışarıdan gelen talepler ve dayatmalar karşısında, iç dünyalarında kalabilmek için sonuna kadar direnirler.

Kaynak: Myers ve Myers (1997) den uyarlayan Akdeniz (2013) s. 11

Kişilik tanımlamasındaki ikinci boyut, bilgiyi edinme sürecidir. Birey bilgiyi iki farklı yoldan (duyusal ya da sezgisel) edinir. Bilgi edinme boyutu, bireyin bilgiyi hangi yollarla toplama eğiliminde olduğunu gösterir. Duyusal tipteki insanlar bilgiyi küçük parçalar halinde toplama ve ayrıntılara önem verme eğilimindedirler. Öncelikle bilgi parçalarına odaklanır, sonra bütünü oluşturmak için bu parçaları bir araya getirirler. Sezgisel tipteki insanlar ise, öncelikle büyük resme bakar, ardından büyük resmi parçalarına ayırır ve ayrıntılara geçerler (Keirse, 1998; Myers 1998; Quenk, 2009).

Tablo 4: Duyusal ve Sezgisel Tipler ve Tercihleri

Duyusal Tipler (S)	Sezgisel Tipler (N)
Hayatı merakla gözler, zevk almaya çalışırlar.	Hayattan beklentileri vardır, sürekli esin kaynağı ararlar.
Bütün duyusal izlenimlerini bilinçli olarak algırlar ve dış çevrenin farkındadırlar. Hayal kurmak yerine gözlemciliği tercih ederler.	Bilinçlerinde o andaki esin konularına uygun duyum algıları yer alabilir. Somut olguları gözlemek yerine hayal etmeyi tercih ederler.
Doğuştan keyiflidirler. Hayatı olduğu gibi kabul ederler. Genel olarak içinde buldukları durumdan memnundurlar.	Doğuştan önder, mucit ve ilerlemecidirler. Hayatı olduğu gibi yaşamaktan hoşlanmazlar.
Gözlemci oldukları için taklitçidirler, başkalarının sahip olduğu ve yaptığı şeyleri isterler, bu nedenle de çevrelerine bağımlıdırlar.	Genellikle fırsat ve olanakların peşinden koşarlar. Hayal güçleri gelişmiş olduğu için yenilikçi ve yaratıcıdırlar.
Girişim ve ilerleme isteklerini tatmin edecek bir biçimde bugünü yaşamak isterler.	Duyuma bağlı işlerden nefret ederler. Bugünü feda etmeye hazırdırlar. Çünkü onu ne yaşarlar ne de hoşlanırlar.
Her tür eğlence, dinlenme, rahatlık, lüks ve güzellik alanında çabalarıyla toplum refahına katkıda bulunurlar.	Toplumun refahına buluşçulukları, inisiyatifleri, girişimcilikleri ve insanların ilgi alanlarındaki yaratıcı önderlikleriyle katkıda bulunurlar.
En olumsuz özellikleri; dengeleyici bir yargılama işlemlerinin gelişmemesi durumunda, hafif ve uçarı bir kişilik geliştirme eğilimindedirler.	En olumsuz özellikleri; gelişmiş bir yargı işleminin dengelemesi olmadığı takdirde, kararsız, istikrarsız bir kişilik geliştirme eğilimleri vardır.

Kaynak: Myers ve Myers (1997) den uyarlayan Akdeniz (2013) s. 12

Kişilik tipleri tanımlamasında göz önüne alınan üçüncü boyut karar verme ile ilgilidir. Bu boyut, bireyin karar verirken; iki farklı yoldan (düşünme ya da hissetme) hangisini izlediğine ilişkin tercihlerini içerir. Düşünen tipteki bireyler kararlarını mantıksal süreçlerle alırlar ve mantık onlar için ikna edicidir. Hisseden tipler ise, kararlarını duygularına ve içgüdülerine göre alırlar ve hisselerine güvenirler. Düşünme ve hissetme, karar verme aşamasında birbirine rakip unsurlardır.

Tablo 5: Düşünen ve Hisseden Tipler ve Tercihleri

Düşünen Tipler (T)	Hisseden Tipler (F)
Mantiğı, duygusallığa tercih ederler.	Duygusallığı, mantığa tercih ederler.
Genellikle kişisel değildirler; insan ilişkilerinden çok eşyalar ile ilgilidirler.	Genellikle kişisel davranış içindedirler. Eşyadan çok insanlarla ilgilenirler.
Genellikle gerçekçiliği tercih ederler.	Genellikle nezaketi tercih ederler.
Başkalarının kararlarını sorgulama eğilimindedirler.	Çevrelerindeki insanlarla uyum içerisindedirler. Onlar gibi düşünmeye ve onların haklı olduğuna inanmaya eğilimindedirler.
Kısa ve kesin tavır içindedirler. İstemedi ve farkına varmadan arkadaş ve sosyal ilişki eksikliği içine düşebilirler.	Arkadaş canlısıdır. Kısa ve kesin olmaktan kaçınırlar.
Olguları ve fikirleri mantıksal bir sıralama içinde düzenleyerek konuyu ortaya koyarlar, önemli noktalarını belirtir ve sonuca ulaşınca susarlar.	Ne konuşacaklarına ilişkin kararsızlık yaşarlar o nedenle konuşurken lafi dolaştırıp tekrarlar ve gereğinden fazla detay vere eğilimindedirler.
Düşünme sonuçlarıyla uyumsuz olan duyguyu bastırırlar, değerlendirmezler ya da görmezden gelirler.	Duygularına ters düşen düşüncüyü bastırırlar, değer vermezler ya da görmezden gelirler.
Erkekler arasında daha yaygın olarak görülür.	Kadınlar arasında daha yaygın olarak görülür.

Kaynak: Myers ve Myers (1997) den uyarlayan Akdeniz (2013) s. 13

Kişilik tanımlamasında göz önüne alınacak olan son boyut ise; dış dünyayı ele alma ile ilgilidir. Bu boyut da birey dış dünyayı ele alırken iki farklı yoldan (yargılama ya da algılama) hangisini izlediğine ilişkin tercihlerini içerir. Bu boyut, bireyin belli bir konuda karar alırken karar vermeyi mi yoksa bilgi toplamayı mı öncelikle tercih ettiklerini açıklar.

Tablo 6: Yargılayan ve Algılayan Tipler ve Tercihleri

Yargılayan Tipler (J)	Algılayan Tipler (P)
Meraklı olmaktan çok kararlıdır.	Kararlı olmaktan çok meraklıdır.
Kolayca değiştirilemeyen plan, standart ve geleneklere uygun yaşarlar. İçinde buldukları durumu mümkün olduğu kadar bunlara uydurmaya çalışırlar.	İçinde buldukları duruma uygun yaşarlar ve her türlü rastlantı ve beklenmeyen değişikliklere kendilerini uydururlar.
Olanaklar karşısında kesin tercihler yaparlar. Bununla birlikte plansız, rastlantı sonucu ortaya çıkan olayları değerlendirmekten hoşlanmazlar.	Olanaklar karşısında en iyi seçimi yapmakta zorlanabilirler.
Gerçekçi bir biçimde neden-sonuç ilişkisi olan kararlara bağlıdır. Bu kararların kendilerinin ya da başkalarının düşüncesi olması önemli değildir.	Bilginin deneyime dayandığına inanırlar o nedenle mümkün olduğunca çok sayıda ve çeşitli deneyime hazırdırlar.
Bir an önce ne yapılacağına kararlaştırılması ve böylece hazırlıklı olunması gerektiği eğilimindedirler.	Verilmesi gereken kararları geciktirirler, yeterli miktarda bilgi edinemediklerini düşünürler.
Bir işi bitirip sonlandırmaktan mutluluk duyarlar.	Yeni bir şeye başlamaktan büyük zevk alırlar, yeni olmaktan çıkıncaya kadar.
Algılama tiplerini amaçsız kişiler olarak görmek eğilimindedirler.	Yargılama tiplerini yarı canlı olarak görmek eğilimindedirler.
Düzenli, amaçlı ve titizdirler.	Esnek, uyumlu ve toleranslıdır.
Her zaman doğru olanı yapmayı amaçlarlar.	Hiçbirşeyi kaçırmak istemezler.

Kaynak: Myers ve Myers (1997) den uyarlayan Akdeniz (2013) s. 15

3. TURİZM SEKTÖRÜ VE KİŞİLİK İLİŞKİSİ

Çalışma, modern dünyada sağladığı gelir yönüyle, ekonomik ve psiko-sosyal faydaları ile bireyin yaşamında vazgeçilmez öneme sahip bir olgudur. Özellikle birey için çalışmak, sadece bir gelir elde etmenin ötesinde, statü oluşturmak, kimlik duygusu geliştirmek ve saygınlık ögesi olarak önemli bir yere sahiptir.

Çalışan insanlar, yaşamlarının büyük bir bölümünü işyerinde geçirdikleri için, kişilik yapıları; örgütün yapısı, ilkeleri, hiyerarşisi, kültürü ve ikliminden etkilenir (Aytaç, 2001). Kendi kişilik yapısıyla yapacağı iş ve içinde yer aldığı örgüt uyum içinde olduğu takdirde bireyin iş yaşamındaki başarısı yükselir. Aksi halde işin sonucunda bireyin beklentisi yerine getirilmemiş olur (Soysal, 2008).

Hizmet verme sürecinde, iş görenlerin kendilerini nasıl hissettikleri ve başkalarıyla nasıl iletişim kurdukları önemlidir. Örneğin, bazı kişiler, yüz yüze kişilerarası iletişim gerektiren işlerde çalışırken, doğaları gereği kendilerini rahat ve mutlu hissetmektedir ve işlerinden tatmin olmaktadır (Kuşluvan vd. 2010, s. 194). İşletmeler ise buna dayanarak, kişilik-iş uyumuna önem vermektedir. Örneğin, otellerde tüketicilerle yüz yüze iletişimde bulunan iş görenlerin yumuşak başlı kişiler olmaları gerektiği (Costen ve Barrash, 2006) belirtilmektedir. Turizmde ikili ilişkilerin yoğun olduğu göz önüne alındığında, bu etkileşimde kişilik bireyin diğerleriyle kurduğu ilişkileri etkilediğinden, iş görenler ve tüketiciler arasındaki ikili ilişkilerin kalitesini de etkilemektedir. Bu açıdan bakıldığında, tüketiciyle yüz yüze iletişimde bulunan hizmet çalışanı, işletme adına tüketiciyle ilk etkileşimi sağladığından hizmet verme sürecinde önemli bir rol üstlenmektedir (Nguyen, 2006).

Kişilerarası iletişimin yoğun olduğu hizmet ortamlarında, duygusal olarak dengeli iş görenlerin iş esnasında oldukça rahat, sakin olmaları ve stresle başa çıkabilmelerinin kendi performanslarını olumlu yönde etkilediği ve bu şekilde davranmakla tüketicilerin güvenini kazandıkları ortaya konmuştur (Mount, Barrick ve Stewart, 1998).

Gibson (2004) çalışmasında Hong Kong otel mali kontrolörleri ve ağırlama hizmetleri mezunlarının, bir otel finansal kontrolörü olmak için gerekli olan özelliklerin farkında olmadığını doğrulamıştır. Ancak yöneticilerin iş fırsat ve tehditleri hakkındaki görüşleri onların kişilik algılarından etkilenebilecek ve aynı zamanda otel performansını etkileyebilecek önemli değişkenlerdendir (Garrigós-Simón, Palacios-Marqués ve Narangajavana, 2008).

Basım, Çetin ve Tabak (2009) çalışmasında, Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımlarıyla İlişisini incelemiştir. Buna göre Ankara’da öğrenim gören 302 üniversite öğrencisi üzerinde çalışma yapılmıştır. Analizler sonucunda, Kişilerarası çatışma çözme yaklaşımları ele alındığında, kişilik yapısı itibarıyla gelişime açıklık düzeyleri yüksek, öz disiplini yüksek, dışadönük ve uyumluluğu yüksek kişilerin, çatışma çözüme yüzleşme yaklaşımını benimsedikleri; tersine gelişime açıklığı ve öz disiplini düşük, içedönük, uyumluluğu düşük kişilerin ise yüzleşmeden kaçtıklarını belirtmişlerdir. Dışadönük kişilerin pozitif, sosyal olmaları yanında, çatışma süreçlerinde çatışmaya yaklaşmacı tutumlar sergilemeleri yönünde elde edilen bulgular ile uyumlu kişilerin, sosyal ilişkileri devam ettirme konusundaki tutumları, çatışma süreçlerinde daha yapıcı çözüm yaklaşımlarını benimsemeleri ve iş birliği ile uzlaşma konusuna daha fazla önem vermeleri konusundaki çalışma bulguları, yabancı literatürdeki benzer çalışmalar ile uyumlu sonuçlar verdiğini belirtmişlerdir.

Pelit, Türkmen ve Yarmacı (2010) çalışmasında turizm sektöründeki iş görenlerin kişilik özelliklerini değerlendirdikleri çalışmada; Ankara ve Aydın illerinde 5 yıldızlı konaklama tesislerinde çalışan iş görenlerin A kişilik tipine daha yatkın olduğunu belirtmişlerdir. Turizm sektöründe çalışanların kişilik yapıları, hem çalışma arkadaşları hem yöneticileri hem de konuklar üzerinde etkili olabileceğini belirtmişlerdir.

Aslan, Ünüvar ve Başoda (2012) çalışmasında; “Turizm eğitimi alan öğrencilerin kişilik özelliklerinin belirlenmesi ve turizm sektörüne uyumu açısından değerlendirilmesi” üzerine potansiyel işgören konumunda yer alan Selçuk Üniversitesinde turizm eğitimi alan 924 öğrencinin kişilik özelliklerini beş faktör kişilik ölçeği kullanarak incelemişlerdir. Elde edilen sonuçlara göre turizm sektöründe kişilik-iş/ sektör uyumu açısından değerlendirildiğinde, beş özellikten ikisinin (sorumluluk ve yumuşak başlılık) bu uyumu sağladığı, ancak diğer üçünün (duygusal dengesizlik, dışadönüklük ve deneyime açıklık) sağlayamadığını tespit etmişlerdir. Araştırma kapsamında öğrencilerin orta düzeyde sosyal oldukları ve dışadönüklüğün öğrencilerin baskın özellikleri arasında yer almadığı; duygusal dengesizlik ve deneyime açıklık özelliklerinden alınan puanların ise beklenenin tersine orta düzey çıktığı belirlenmiştir.

Horton vd. (2005) 2000-2004 yılları arasında turizm eğitimi alan kolej öğrencilerinin kişilik tipolojisini MBTI kişilik envanterinden faydalanarak incelemiştir. Çalışmaya göre turizm öğrencilerin derslerinde veriyi beş duyu organını da kullanarak edindiklerini tespit etmişlerdir. Turizm öğrencilerinin bilgiyi işlemede düşünmekten ziyade hissederek değerlendirdikleri ve ayrıca kararlarını desteklemek için yine hislerinden faydalandıklarını belirtmişlerdir.

Koroğlu (2014) çalışmasında; Turizm rehberliği öğrencilerinin meslek seçimleri ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu kapsamda beş temel kişilik boyutu envanterinden faydalanarak Balıkesir

Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Turizm Rehberliği bölümünde birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıfta eğitim-öğretim gören 148 öğrencinin kişilik tiplerini incelemiştir. Araştırma sonucunda kişilik faktörlerine göre en yüksek puanlamadan, en düşük puanlamaya göre “Gelişime açıklık”, “Öz-denetim sorumluluk”, “Yumuşak başlılık/Geçimlilik”, “Dışa dönüklük” ve “Duygusal tutarsızlık” kişilik özellikleri ortaya çıkmıştır. Buna göre rehber adaylarının meslekleri ile uyumlu kişilik yapısı sergilediklerini belirtmiştir. Kız öğrencilerin kişilik özelliğinin tüm boyutlarında erkek öğrencilere göre daha fazla puan aldıklarını belirtmiştir. Bölümünü istemeyerek seçen öğrencilerin “Öz-denetim/Sorumluluk” boyutunda diğerlerine göre daha düşük puan aldığı ve seçilen meslekten memnun olma düzeyi arttıkça “Dışa dönüklük”, “Yumuşak başlılık/Geçimlilik”, “Öz-denetim/Sorumluluk” ve “Gelişime açıklık” boyutlarından alınan puanların da arttığı sonucunu elde etmiştir. Araştırmasının problemi konusu olan meslek seçimi ile kişilik özellikleri arasında pozitif zayıf düzeyde bir ilişki olduğunu belirtmiştir.

Solmaz vd. (2014) tarafından turizm lisans ve önlisans öğrencileri üzerinde yapmış oldukları çalışmalarında üniversite öğrencilerinin girişimci kişilik özelliklerinin belirlenmesine yönelik çalışmışlardır. Bu kapsamda Sakarya Üniversitesi ve Abant İzzet Baysal Üniversitesi’nde turizm eğitimi alan 308 lisans ve önlisans öğrenci grubu üzerinde bir alan araştırması gerçekleştirmişlerdir. Buna göre, bu alanda eğitim gören öğrencilerin kendi işlerini kurma yönünde bir isteklerinin olduğunu, ancak öncelikli olarak bir işletme kurmaktan ziyade özel sektörde bir kariyer sahibi olmayı hedeflediklerini tespit etmişlerdir. Ayrıca çalışmalarında girişimci kişilik boyutlarından olan “Kararlılık” ve “Yenilikçilik” cinsiyetlere göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Buna göre yaratıcılık ve kararlılık kişilik özelliği noktasında kadın öğrencilerin erkeklere oranla bir adım önde olduğunu tespit etmişlerdir. Buna göre kadın öğrencilerin erkek öğrencilere nazaran daha fazla girişimcilik özelliği taşıdıkları bulgusunu elde etmiştir. Araştırma kapsamında girişimcilik olgusu eğitim düzeyiyle ilişkilendirildiğinde; ön lisans ve lisans öğrencilerinin girişimci kişilik özelliği boyutlarından “Başarma Arzusu (hırsı)” ve “Kararlılık” boyutlarında aralarında anlamlı bir farklılık olduğu elde edilen bulgular arasındadır. Başarma Arzusu boyutu incelendiğinde, ön lisans öğrencilerinin, lisans öğrencilerine göre daha fazla bu güdüye sahip oldukları tespit edilmiş, ön lisans öğrencilerinin lisans öğrencilerine oranla daha kararlı bir kişilik özelliğine sahip oldukları tespit edilmiştir.

Özoğul (2017) tarafından yapılan Profesyonel Turist Rehberlerinin Kişilik Özellikleri ile Mesleki Bağlılık Arasındaki İlişki Üzerine Psikolojik Sermayenin Aracılık Etkisi konulu doktora çalışmasında; 426 turist rehberinin kişilik tiplerini analiz etmede beş faktör kişilik özelliklerinden faydalanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, deneyime açıklık, dışadönüklük ve sorumluluk özelliklerinin mesleğe yönelik duygusal bağlılık üzerinde pozitif yönde anlamlı etkilere sahip olduğu belirtilmiştir.

Meslek seçimi bireylerin geleceklerini belirleyen en önemli kararlardan biridir. Yetenek ve ilgilerine uygun mesleklere yönelen bireyler iş hayatında uzun vadede daha başarılı ve verimli olacaktır. Günümüzde yetenek ve ilgisine yönelik mesleklerde çalışmayan bireyler ise, daha sık iş değiştirme ya da eğitim aldıkları bölüm dışında farklı iş kollarına yönelmeyi tercih etmektedirler. Bu da bireyin yeteneklerinin ve ilgisinin etkin kullanılmaması sonucunda ülkenin sosyal sermayesinin verimsizleşmesi anlamına gelmektedir.

4. ARAŞTIRMA AMACI VE ÖNEMİ

Bu araştırmanın amacı, rehberlik mesleğini icra etmek veya bu alanda uzmanlaşmak isteyen öğrencilerin kişilik tiplerinin MBTI kişilik envanteri M formu aracılığıyla analiz edilmesi ve kişilik tiplerinin turist rehberliği mesleği açısından incelenmesidir. Turizm lisans eğitimi alan bireyler müfredat derslerinden dolayı turizm endüstrisinin gerektirdiği bazı nitelikleri kazanmaktadırlar. Farklı disiplinlerden mezun olan bireylerin rehberlik mesleğine girişine fırsat sunması açısından önemli olan tezsiz yüksek lisans programı ise, öğrencilerinin turist rehberliği mesleğinin gerektirdiği kişilik özelliklerine sahip olup olmadıkları ya da ne düzeyde sahip olduklarını belirleyebilmek adına bu program öğrencileri örneklem grubu olarak seçilmiştir. Bu kapsamda Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Turist Rehberliği Tezsiz Yüksek Lisans programı öğrencileri örneklem olarak seçilmiştir. Ayrıca bu programın ülkemizde farklı üniversiteler bünyesinde de açılmaya devam etmesi sebebiyle, alana katkı sağlanması beklenmektedir.

Köroğlu (2014) çalışmasında Balıkesir Üniversitesi’ndeki rehber adaylarının meslekleri ile uyumlu kişilik yapısı sergilediklerini belirtmiştir. Ancak kişilik yapısı davranışların açıklanmasında tek başına yeterli olmamasının yanı sıra araştırmanın örneklem grubunun farklı dinamikleri de kişilik yapısı üzerinde farklılıklar yaratabilmektedir. Lisans düzeyinde turist rehberliği meslek seçimi ile kişilik özellikleri arasında pozitif zayıf düzeyde bir ilişki olduğunu belirtmiştir. İçinde bulunulan yaş düzeyi ve bireyin bölümle ilgili yeterli bilgiye sahip olmaması mesleğe olan ilgisini etkileyebilmektedir. Ayrıca alanda yapılan bir diğer çalışmada, Aslan vd. (2012) öğrencilerin orta düzeyde sosyal oldukları ve dışadönüklüğün öğrencilerin baskın özellikleri arasında

yer almadığını tespit etmişlerdir. Turist rehberliği tezsiz yüksek lisans programı öğrencileri yaş itibarıyla daha büyük, bilinçli ve lisansın devamında bir uzmanlaşma öğretimi olarak düşünüldüğünde araştırmanın farklı sonuçlar vermesi beklenmektedir.

5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

5.1. Veri Toplama Yöntemi

Kişiliğin ölçülmesinde kişiliğin temelini içe dönük ve dışa dönük olarak ele alan Myer-Briggs envanteri tercih edilmiştir. MBTI kişilik envanteri insanları “düşünen”, “hisseden”, “duyusal”, “sezgisel”, “algılayan” ve “yargılayan” boyutlarında sınıflandırmaktadır. Bu bağlamda, İçe dönük, utangaçlığı ima etmezken, dışa dönük de tam olarak iyi sosyal beceriler anlamına gelmemektedir. Böylece bu çalışmada bireyin kişiliğin analizinin yanı sıra kişiliğini oluşturan baskın faktörlerin de tespit edilmesi imkanı olmuştur. Kişiliği kapsamlı bir şekilde inceleme ve yorumlama fırsatı vermesi sebebiyle bu çalışmada kişiliğin analizinde MBTI envanterinden faydalanılmıştır.

Araştırma verilerinin elde edilesi amacıyla oluşturulan anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Anket formunun ilk bölümü turizm rehberliği tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerine ait bilgileri toplamak üzere düzenlenmiştir. Sosyo-demografik özelliklerin belirlenmesi ile katılımcıların; cinsiyeti, yaşı, turizm sektöründe tecrübesinin olup olmadığı ve varsa ne kadar süredir ve hangi bölümde olduğu, öğrencilerin lisans mezuniyet alanlarının ne olduğu ve son olarak tezsiz yüksek lisans turist rehberliği programını neden seçtiklerine dair dair bilgilere ulaşmak amaçlanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla anket formunda 4 adet kapalı uçlu, 3 adet ise açık uçlu soru kullanılmıştır. Anket formunun ikinci bölümünde rehberlik öğrencilerinin kişilik tiplerini belirlemek amacıyla Tuzcuoğlu (1996) tarafından Türkçe’ye çevirisi yapılan MBTI G formu kişilik envanteri sorularının kısaltılmış versiyonu olan 50 soruluk (AV) formu kullanılmıştır. Envanterde, profilleri belirlemek üzere 4 boyutta (içe dönük-dışa dönük, duyusal- sezgisel, düşünen-hisseden, yargılayan- algılayan) gruplanmış, 48 soru ikili, 2 soru ise üçlü seçeneklerden oluşmaktadır.

Leiden (1986) yapmış olduğu araştırmada, MBTI kişilik envanterinin uzun formu ile kısaltılmış formunu karşılaştırmıştır. Tıp öğrencilerinden oluşan iki sınıfa MBTI’nın hem kısaltılmış hem de uzun formu verilmiş, daha sonra cevaplar incelenmiştir. İnceleme sonucunda iki form arasında mutabık kalınmıştır. Kısa form, uzun formu temsil eder nitelikte bulunmuştur (Akt. Tuzcuoğlu, 1996, s. 56-57). Tuzcuoğlu 1996 çalışmasında MBTI formu geçerlik, güvenilirlik ve madde analizlerinin 307 kişilik bir çalışma grubu ile tamamlanmıştır. Dilsel eşdeğerlik çalışmaları için ise Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, İngilizce Öğretmenliği programı okuyan 4. Sınıf öğrencilerinden oluşan bir çalışma grubu oluşturulmuştur. Buna göre MBTI formunun orijinal İngilizce form ile dilsel eşdeğerlik taşıdığını, her iki formdaki cevapların maddeler düzeyinde ele alındığı tetragorik korelasyon tekniği ile elde edilen sonuçların eşdeğerlik kabulünü desteklediği belirtilmiştir.

5.2. Araştırma Evren ve Örneklemi

Araştırma evreni “Türkiye’de örgün öğretim veren turist rehberliği tezsiz yüksek lisans programı öğrencileri belirlenmiştir. 2017-2018 öğretim yılına kadar açık ve öğrenci kabul etmiş olan örgün öğretim veren Afyon Kocatepe Üniversitesi ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Turist Rehberliği Tezsiz Yüksek Lisans Programı olduğu belirlenmiştir. Belirtilen dönemde, Afyon Kocatepe Üniversitesi’ne kayıtlı 54, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi’ne ise kayıtlı 70 turist rehberliği tezsiz yüksek lisans öğrencisi olduğu tespit edilmiştir.

Afyon Kocatepe Üniversitesi öğrenci sayısının araştırmanın sonucunu etkilemeyecek kadar az olması sebebiyle örneklem dışı bırakılmıştır. Araştırma örnekleme olarak “Türkiye’de 2016-2017 öğretim yılından itibaren aralıksız öğrenci olarak tezsiz yüksek lisans öğretimini devam ettiren ve kontenjanlarını doldurabilen tek program olması sebebiyle ESOGÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Turist Rehberliği Tezsiz Yüksek Lisans programına kayıtlı öğrenciler seçilmiştir.”

5.3. Veri Toplama ve Analiz

Araştırmaya ilişkin veriler Kasım/ 2017 ile Nisan 2018 arasında toplanmış olup, veriler sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılan bir veri çözümleme programı SPSS 23 aracılığıyla analiz edilmiştir. Öğrencilerin

demografik özelliklerine göre dağılımı frekans ve yüzde yöntemi ile betimlenmiştir. Ayrıca ortaya çıkan kişilik tiplerinin dağılımını incelemek için yine frekans ve yüzde dağılımları uygulanmıştır.

Horton vd. (2005) 2000-2004 yılları arasında turizm eğitimi alan üniversite öğrencilerinin kişilik tipolojisini MBTI kişilik envanterinden faydalanarak incelediği çalışmada elde edilen veriler yüzde yöntemi ile incelenmiş olup, elde edilen kişilik tiplerinin genel tipler arasındaki yüzdesel oranı yorumlanmıştır. Alanda yapılan bu çalışma, turist rehberi adaylarının kişilik özelliklerinin belirlendiği bu çalışmada referans olarak kabul edilmiştir.

6. BULGULAR

Araştırmada elde edilen veriler çözümlendiğinde ilgili alan yazın için önemli sayılabilecek bulgulara ulaşıldığı söylenebilir. Demografik değişkenlerle ilgili bulgulara bakıldığında; araştırmaya 7'si kadın, 34'ü erkek olmak üzere toplam 41 turist rehberliği tezsiz yüksek lisans öğrencisi katılmıştır. Katılımcıların yaşları 29 ve üzeri grupta yoğunlaşmaktadır. (%78 ve 32 kişi) Katılımcıların lisans mezuniyetleri incelendiğinde; Alman Dili ve Edebiyatı, Coğrafya Öğretmenliği, Çin Dili ve Edebiyatı, Eğitim Bilimleri, Felsefe, Fransızca Öğretmenliği, Gazetecilik, Halkla İlişkiler, İslam ve Din Bilimleri, İşletme, Kimya, Kamu Yönetimi, Konaklama İşletmeciliği, Tarih, Kore Dili ve Edebiyatı, Sanat Tarihi, Sosyoloji, Turizm İşletmeciliği, Türk Dili ve Edebiyatı ve Uluslararası İlişkiler bölümleridir. Araştırma kapsamında 41 tezsiz yüksek lisans turist rehberliği öğrencisinin kişilik profili analiz edilmiştir. Örneklem grubunun %83'ü erkek, %17'si ise kadınlardan oluşmaktadır. Lisans mezuniyetleri incelendiğinde kişilerin alan dışı farklı bölümlerden mezun oldukları görülmüştür. Öğrencilerin tamamı programı kendi istekleri doğrultusunda seçmiş olup, bölüme dair ön bilgiye sahip oldukları görülmüştür.

İlgili alan yazında MBTI Profilleri sıklıkla tekli, ikili ve dördümlü gruplamalar temelinde irdelenmektedir. Tekli gruplamalar profilleri 8 alt boyutta (E,I,S,N,T,F,J,P) incelenirken, ikili gruplamalar sıklıkla 4 boyutta (EI, SN, TF, JP) incelemektedir. Dördümlü gruplamalar ise; profilleri 16 boyutta (ESTJ, ESFJ, ENTJ, ENFJ, ESTP, ESFP, ENTP, ENFP, ISTJ, ISFJ, INTJ, INFJ, ISTP, ISFP, INTP, INFP) incelemektedir. Kişilerin MBTI profillerine ilişkin kapsamlı nitelermeler sıklıkla 4'lü gruplama ile elde edilmektedir. Belirlenen 4'lü gruplama doğrultusunda o kişinin bireysel özelliklerinin daha iyi tanımlanabilmesinin yanında; iş, aile, mesleki gelişim ve diğer alanlarda kendisi için daha olumlu olabilecek davranışlara yönelik açıklamalar ve öneriler getirilebilmektedir.

Myer-Briggs kişilik envanterinde ilk boyut dikkati odaklamadır, buna göre dış dünyaya ait olaylara, kişilere daha çok ilgi duyan dışa dönük %73 (30 kişi) ve iç dünyalarına ait anlamlara ve fikirlere ilgi duyan içedönük %27 (11 kişi) bulunmaktadır. Envanterdeki ikinci boyut, bilgiyi edinme sürecidir. Burada birey bilgiyi kişisel tecrübelerine dayalı, elle tutulur ve gözle görülür gerçekleri kavrayıp ise duyuşsal kişilik tipini sergilemektedir. Eğer kişi ihtimalleri, anlamları ve kişisel deneyimlerin ilişkilerini kavramayı tercih ediyorsa ise sezgisel kişilik sergilemektedir. Buna göre katılımcıların %73'ü (30 kişi) duyuşsal kişilik tipi, % 27'si (11 kişi) sezgisel kişilik tipine sahiptir. Envanterdeki üçüncü boyut; karar verme sürecidir. Bu boyut bireyin karar verirken, iki farklı yoldan düşünme veya hissetme yoluyla tercihlerde bulunduğunu açıklamaktadır. Buna göre kişi sebep-sonuç ilişkisine bakarak, olayları analiz ederek ve objektif olarak karar alıyorsa düşünen, sübjektif bir şekilde olayların kendisi ve diğer insanlar için önem derecesine göre karar alıyorsa hisseden kişilik tipi sergilemektedir. Bu boyut için katılımcıların %73'ü (30 kişi) düşünen, %27'i (11 kişi) hisseden kişilik tipine sahiptir. Envanterin son boyutu ise; kişilerin dış dünyayı ele alması ile ilgilidir. Bu boyutta bireyin dış dünyayı ele alırken iki farklı yoldan (yargılama ya da algılama) hangisini izlediğine ilişkin tercihlerini açıklar. Bu boyutta planlı, düzenli, kararlı ve olayları kontrol etmeye yönelik yaşayan tipler yargısal, daha esnek bir yapıda olayları anlamaya ve onlara adapte olmaya yönelik yaşamayı tercih edenler ise algısal kişilik tipi sergilemektedir. Bu boyut için katılımcıların %80'i (33 kişi) yargılayıcı, %20'si (8 kişi) ise algılayıcı kişilik tipi göstermiştir

Tablo 7: Araştırmanın değişkenlerine göre öğrencilerin MBTI profilleri

		Dışadönük (E)	İçedönük (I)	Dyuşsal (S)	Sezgisel (N)	Düşünen (T)	Hisseden (F)	Yargılayan (J)	Algılayan (P)
Cinsiyet	Kadın	6	1	6	1	4	3	5	2
	Erkek	25	9	24	10	26	8	28	6

Yaş	20-24	2	-	2	1	1	2	3	0
	25-28	4	3	5	2	6	1	4	3
	29 ve üzeri	25	7	23	8	23	8	26	5
Sektör Tecrübesi	Var	17	6	18	4	16	6	18	3
	Yok	14	4	12	7	14	5	15	5

Katılımcıların cinsiyet, yaş ve sektör tecrübesinin olup olmadığına göre kişilik tipi yukarıdaki tablodaki gibi özetlenmiştir. Buna göre çalışma %83'ü (34 kişi) erkek, %17'si (7 kişi) kadın katılımcılardan oluşmaktadır. Cinsiyetlere göre kişilik tipleri incelendiğinde ESTJ kişilik tipi yaygın görünmektedir. Sektör tecrübelerine göre kişilik tipleri incelendiğinde turizm sektöründe olanlar ile olmayanlar katılımcı sayıları birbirine yakın değerlerdedir. Ancak turizm sektör tecrübesi olmayanların lisans programlarının rehberlik mesleği ile ilişkili branşlar olduğu söylenebilir. Örneğin, Alman Dili ve Edebiyatı, İngiliz Dili ve Edebiyatı, İslam ve Din Bilimleri, Tarih, Sanat Tarihi, Turizm İşletmeciliği, Sosyoloji gibi. Lisans eğitiminde kazanılan dil yeterliliği ve alan bilgisini kokartlı rehberlik mesleği ile devam etmek isteği bölümü tercih sebeplerinin başında gelmektedir.

Tablo 8: MBTI profillerinin dörtlü gruplanmasına göre değişkenler bazında frekans değerleri

	ENFJ	ENFP	ENTJ	ENTP	ESFJ	ESTJ	ESTP	INTJ	ISTJ	ISTP
Frekans (f)	2	2	4	1	7	13	2	2	6	2
Yüzde %	4,9	4,9	9,8	2,4	17,1	31,7	4,9	4,9	14,6	4,9

MBTI kişilik tiplerine göre Turist rehberliği tezsiz yüksek lisans programı öğrencilerinde yaygın görülen kişilik tipi ESTJ kişilik tipidir. Onun ardında ise ESFJ kişilik tipi gelmektedir. Bu tipin özellikleri temel olarak aşağıdaki gibi özetlenebilir.

- Dışa Dönük (E) bireyler, grup aktivitelerini tercih ederler; düşünürken konuşurlar; sosyal etkileşim onları daha enerjik kılar.
- Gerçekçi (S) bireylerin ayakları daha çok yere basar; duyularına güvenirlere; nesnel meselelerin içine geçerler; ne olduğuna yoğunlaşırlar.
- Prensiplere merkezli (F) bireyler daha hassastır; kalplerini dinlerler; uyum ve işbirliğine yoğunlaşırlar.
- Mantık merkezli (T) bireyler daha sağlamdır; akıllarını takip ederler; tarafsızlık ve mantık üzerine yoğunlaşırlar.
- Planlı (J) bireyler nettir; kati kuralları ve esasları tercih ederler; zaman sınırı onlar için kutsaldır; işim bitimini gözlerler.

Horton vd. (2005) 2000-2004 yılları arasında Amerika'da turizm eğitimi alan üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada MBTI kişilik tiplerinden ESTJ ve ENFP tiplerinin program öğrencileri arasında yaygın görülen kişilik tipleri olduğunu belirtmişlerdir. Bu çalışmada ise yaygın görülen MBTI kişilik tipleri ESTJ ve ESFJ olduğu görülmüştür. Buna göre bu çalışma sonucunda elde edilen bulgular ile Horton vd. (2005) çalışma sonucu tutarlılık göstermektedir.

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Turist rehberliği tezsiz yüksek lisans eğitimi alan öğrencilerin kişilik özelliklerinin belirlendiği bu çalışmada bazı önemli sonuçlar ortaya çıkmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu erkek olmakla beraber, yaşlarına göre katılımcılar 29 ve üzeri grupta yer almaktadırlar. İlgili bölüm öğrencilerin tamamının bölümü önceden tanıyarak başvurdukları görülmüştür. Ayrıca katılımcıların lisans mezuniyetleri rehberlik bölümünü tamamlayıcı nitelikte olduğu söylenebilir. Rehber adayları, Konaklama İşletmeciliği, Turizm İşletmeciliği, Arkeoloji, Tarih, Felsefe, Coğrafya Öğretmenliği, İngilizce Öğretmenliği, Fransızca Öğretmenliği, İngiliz Dili Edebiyatı, Alman Dili ve Edebiyatı, Türk Dili ve Edebiyatı, Kamu Yönetimi, Maliye, Sanat Tarihi, Sosyoloji gibi bölümlerden mezun olup, yüksek lisans olarak bu bölümü bilinçli seçim yaptıkları ve bölümün İngilizce hariç diğer dillerden de rehber olmak isteyenlerin tercihi olduğu görülmüştür. Özellikle farklı dil bilim lisans programlarından mezun öğrencilerin turist rehberliği tezsiz yüksek lisans programına katılmasıyla beraber alanın ihtiyacı olan farklı dillerden turist rehberi ihtiyacı sağlanmış olması

beklenmektedir. Öğrencilerin geçmiş bilgi ve tecrübelerini rehberlik mesleğine ait bilgi ve tecrübelerle destekleyerek kokartlı rehberlik yapmak isteği, bölüm seçme amaçlarının başında gelmektedir.

Araştırma sonucunda programda yaygın görülen kişilik tipleri olan ESTJ ve ESFJ tiplerinin mesleğin doğasıyla uyumlu olduğu tespit edilmiştir. ESTJ kişilik tipleri genel itibariyle; lider, iradeli, rasyonel, başarılı, sosyal, sistemli, pratik ve organizatör karakteristik özelliklere; ESFJ kişilik tipleri ise genel itibariyle; sıcakkanlı, sorumluluk sahibi, iletişimi kuvvetli, pratik, geleneklerine sadık karakteristik özelliklere sahiptirler. Ayrıca araştırma sonucunda öğrencilerin diğer insanlarla nasıl iletişim kurdukları, dünyayı nasıl algılayıp-bilgiyi nasıl işledikleri, kararlarını nasıl verdikleri ve onların sonuçlarıyla nasıl baş ettikleri, planlama ve karar alma mekanizmasına yaklaşımları açıklanmıştır. Buna göre çalışma grubunda görülen ESTJ ve ESFJ tipleri genel itibariyle benzer kişilik tipleri olup, karar verme boyutunda gösterdikleri davranışları ile birbirlerinden ayrılmaktadır. İlgi ve dikkatleri dışarıya dönük, rahat ve kendinden emin tiplerdir. Duyularıyla bilgiyi edinen bu tiplerin gözlem yeteneğini kullanmayı tercih ederler. Bilgiyi küçük parçalar halinde toplama ve ayrıntılara önem verme eğilimindedirler. Öncelikle bilgi parçalarına odaklanır, sonra bütünü oluşturmak için bu parçaları bir araya getirirler. Doğuştan keyifli, hayatı olduğu gibi kabul eden bu tipler hafif ve uçarı kişilik geliştirme eğilimindedirler. Ayrıca, her tür eğlence, dinlence, rahatlık, lüks ve güzellik alanında çabalarıyla toplum refahına katkıda bulunurlar. Duygusallıktan çok mantığı tercih eden ESTJ kişilik tipleri, yapılacak işlerin önceden kararlaştırılması ve böylece hazırlıklı olunması gerektiğini savunurlar. Çalışma grubunda ortaya çıkan bir diğer tip olan ESFJ ise, ESTJ kişilik tipinden karar verme boyutundaki farklılığı ile öne çıkmaktadır. Hisleriyle karar veren grupta yer alan ESFJ kişilik tipleri, kararlarını duygularına ve içgüdülerine göre alırlar ve hisselerine güvenirlir.

Programı tercih eden öğrencilerin kişilik tiplerinin bilinmesi uygun eğitim içeriği planlanmasıyla beraber doğru mesleki yönlendirmelerin yapılmasını sağlamaktadır. Buna göre rehberlerin hangi kişilik tipinde olması gerektiğini bilmek, gerek hizmet kalitesi bakımından gerekse meslek- kişilik uyumunun devamlılığı konusunda önemli bilgiler vermektedir. Turist rehberliği mesleğinin başarılı bir şekilde icra edilebilmesi için gerekli olan bazı kişilik özellikleri arasında iletişimi kuvvetli, dışadönük, olağanüstü durumlarla baş edebilme, soğukkanlı, dayanıklı, güler yüzlü, samimi, toplum önünde konuşabilme, eğlenceli, yaratıcı, aktif, araştırmacı, düzenli, disiplinli, mesleki bilgiye sahip, genel kültürlü, etkili ve güzel konuşma becerisine, liderlik vasıflarına, problem çözme becerisine sahip, esprili, soğukkanlı, dürüst ve yüksek sosyal beceriler sıralanabilir. Turist rehberliği mesleğinin ihtiyaç duyduğu kişilik özellikleri göz önüne alındığında bu nitelikleri kazandırmayı hedefleyen derslerin müfredata alınması önem arz etmektedir. Bununla beraber bu derslerin nasıl sunulacağı da kişilik tiplerinin temel ihtiyaçları ve bilgiyi algılayış biçimleri göz önüne alınarak planlanması derslerin etkinliğini arttıracaktır. Araştırma grubunda yaygın olarak görülen ESTJ (dışa dönük- gerçekçi- prensip ve mantık merkezli- planlı) tiplerin turist rehberliği mesleği açısından gerekli mesleki yetkinlikleri kazanabilmeleri adına danışmanlık faaliyetlerinin yürütülmesinde bireylerin kişilik tiplerinin de göz önüne alınması mesleğin etkinliğini ve öğrencilerin motivasyonunu olumlu düzeyde etkileyeceği düşünülmektedir. Mesleğin gerekleri ve çalışma grubunda yaygın görülen kişilik tipleri göz önüne alındığında ESTJ ve ESFJ kişilik tiplerinin rehberlik mesleği ile uyumlu karakteristik özellikler taşıdığı söylenebilir.

İleriki çalışmalarda MBTI envanteri ile kişilik tiplerinin, sınıf içi akademik performansları, problem çözme teknikleri, liderlik ve satış yapabilme becerileri, mesleki tutum ve ilgileri, öğrenme stilleri gibi birçok değişkenlerle olan ilişkileri incelenerek tiplerin detaylı tanımlanması alana olumlu katkılar sağlayacaktır. Ayrıca müfredatta var olan derslerin öğretim tekniklerinin kişilik tiplerine uygunluğu açısından incelenmesi yine bu derslerin etkinliğini analiz edebilmek adına faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akdeniz, C. (2013). Kişilik Profillerine Göre Öğretmenlerin Öğrenme Stratejisi Tercihleri ve Öğretim Stratejilerini Kullanma Durumları, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Ap, J., & Wong, K. K. F. (2001). Case Study on Tour Guiding: Professionalism, Issues and Problems, *Tourism Management*, 22(5): 551-563.
- Aslan, Z., Ünüvar, Ş., & Başoda, A. (2012). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Kişilik Özelliklerinin Belirlenmesi ve Turizm Sektörüne Uyumu Açısından Değerlendirilmesi, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Cilt 23, Sayı 2, Güz 203-219.
- Atkinson, R. L., Atkinson, R. C., & Hilgard, E. R. (1995). *Psikolojiye Giriş II.*, (K. Atakay, M. Atakay, & A. Yavuz, Çev.) İstanbul: Soysal Yayınları.

- Aytaç S., (2001). Örgütsel Davranış Açısından Kişiliğin Önemi, *İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, Cilt.3, Sayı:1.
- Bacanlı, H. (2005). *Gelişim ve Öğrenme*, Ankara: Nobel Yayın.
- Basım H. N., Çetin F., & Tabak A., (2009). Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımlarıyla İlişkisi, *Türk Psikoloji Dergisi*, Haziran 24 (63), 20-34.
- Black, R., & Weiler, B. (2005). Quality Assurance and Regulatory Mechanisms in the Tour Guiding Industry: A Systematic Review, *The Journal of Tourism Studies*, 16(1): 24-37.
- Chen S.C, Wu MC., & Chen, CH., (2010). Employee's Personality Traits, Work Motivation and Innovative Behavior in Marine Tourism Industry, *Journal of Service Science & Management*, Vol 3, 198-205.
- Costen, W. M., & Barrash, D. I. (2006). ACE-Ing The Hiring Pro-cess: A Customer Service Orientation Model, *Journal of Human Resources in Hospitality and Tourism*, 5 (1): 35-49.
- Değirmencioglu, Ö. (2003). Rehberlik Mesleğinin Dünyü, Bugünü ve Meslek Yasası, *Rehber Dünyası*, 34: 20-23.
- Garrigós-Simón, F. J., Palacios-Marqués, D., & Narangajavana, Y. (2008). Improving the Perceptions of Hotel Managers, *Annals of Tourism Research*, 35(2), 359–380.
- Gessner, M.J., & LeBlanc, T.M. (1994), *An interpersonal attraction approach to leaDERmember exchange: predicting the predictor, Proceedings of the Myers-Briggs Type Indicator and Leadership: An International Research Conference*, pp. 99-107, College Park, MD, National Leadership Institute, University of Maryland.
- Gibson, D. A. (2004). Hotel Controllers in the 21st Century- a Hong Kong Perspective on Desired Attributes, *International Journal of Hospitality Management*, Vol.23, Iss.5, 485-503.
- Grant, W. H. (1965), *Behavior of MBTI Types*, Center for Applications of Psychological Type, Gainesville, FL.
- Haig, I., & McIntyre, N. (2002). Viewing Nature: The Role of The Guide and The Advantages of Participating in Commercial Ecotourism, *Journal of Tourism Studies*, 13(1): 39–47.
- Hornig, J. S., Tsai, C.Y, Yang, T.C., Liu, C. H., & Hu, D. C. (2016). Exploring the Relationship Between Proactive Personality, Work Environment and Employee Creativity Among Tourism and Hospitality Employees, *International Journal of Hospitality Management*, Vol 54, pp 25-34.
- Horn, J.S., Tsai, C. Y., & Chung, Y.C. (2016). Measuring Praitioner's Creativity in the Taiwanese Tourism and Hospitality Industry, *Training Skills and Creativity*, Vol 19, pp 269-278.
- Horton, Breet W., Clarke, I., & Welpott, S. (2005). Applying the MBTI to Hospitality Education, *Journal of Hospitality & Tourism Education*, 17:4, pp 36-45.
- Howard, J., Thwaites, R., & Smith, B. (2001). Investigating the Roles of the Indigenous Tour Guide, *The Journal of Tourism Studies*, 12(2): 32-39.
- İnanç, B. Y., & Yerlikaya, E. E. (2012). *Kişilik Kuramları*, Ankara: Pagem A. Yayıncılık.
- Järnlström, M. (2000) Personality preferences and career expectations of Finnish Business Students, *Career Development International*, Vol. 5 Issue: 3, pp.144-154.
- Johnson, D.A., & Coppola, R.J. (1990). *Type and Values, paper presented at the Great Lakes Regional Conference of the Association of Psychological Type*, Dayton, OH.
- Keirse, D. (1998). *Please Understand Me II*, Del Mar, CA: Prometheus Nemesis Books
- Kennedy, R. Bryan, Kennedy., & Ashley, D. (2004). Using the Myer-Briggs Type Indicator in Career Counseling, *Journal of Employment Counseling*, March, Vol-41.
- Kline, J. D. (2001). *Tourism and Natural Resource Management: A General Overview of Research and Issues*, United States Department of Agriculture General Technical Report.
- Kozak, N., Kozak, M. A., & Kozak, M. (2014). *Genel Turizm İlkeler ve Kavramlar*, Detay Yayıncılık, Ankara.

- Köknel, Ö. (1999). *Kaygıdan Mutluluğa Kişilik*, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Köroğlu, Ö. (2014). Meslek Seçimi ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi: Turizm Rehberliği Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.19, s.137-157.
- Kuşlivan, S., & Çeşmeci, N. (2002). *Türkiye’de Turist Rehberliği Eğitiminin Sorunları ve Yeniden Yapılandırılması*, Turizm Eğitimi Konferansı–Workshop (11-13 Aralık 2002) Bildiriler Kitabı, Turizm Bakanlığı Turizm Eğitim Genel Müdürlüğü, Ankara: 235-242.
- Kuşlivan, S., Kuşlivan, Z., İlhan, İ., & Buyruk, L. (2010). The Human Dimension: A Review of Human Resources Management Issues in the Tourism and Hospitality Industry, *Cornell Hospitality Quarterly*, 51 (2) 171-214.
- Lawrence, G.D, & Martin, C.R. (2001). *Building People, Building Programs, A Practitioner’s Guide for Introducing the MBTI to Individuals and Organizations*, Gainesville, FL: Center for Applications of Psychological Type.
- Leiden, L. Veach, T. L., & Herring, M. W. (1986). Comprasion of the Abbreviated and Original Versions of the Myers-Briggs Type Indicator Personality Inventory, *Journal of Medical Education*, V.61, N.4.
- McArthur, S. (1994). Guided Nature-Based Tourism–Separating “Fact From Fiction, *Australian Parks and Recreation*, 30(4): 31–36.
- Moscardo, G. (1998). Interpretation and Sustainable Tourism: Functions, Examples and Principles, *Journal of Tourism Studies*, 9 (1): 2-13.
- Mount, M. K., Barrick, M. R., & Stewart, G. L. (1998). Five-Factor Model of Personality and Performance Involving Inter-personal Interactions, *Human Performance*, 11 (2/3): 145-165.
- Myers I.B., & M.H. McCaulley, (1985). *Manual: A Guide to The Development and Use of The Myers-Briggs Type Indicator*.
- Myers, I. B. (1998). *Introduction to Type*, Revised by: Kirby Linda K., Myers Katharine D. Myers, Sixth Editon, Mountain View, California.
- Nebel EC., Braunlich CG., & Zhang Y., (1994). Career Paths in American Luxury Hotels: Hotel Food and Beverage Directors, *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, Vol. 6 Issue: 6, pp.3-9
- Nguyen, N. (2006). The Collective Impact of Service Workers and Servicescape on the Corporate Image Formation, *Hospitality Management*, 25: 227-244.
- Ormsby, A., & Mannle, K. (2006). Ecotourism Benefits and the Role of Local Guides at Masoala National Park, Madagascar, *Journal of Sustainable Tourism*, 14(3): 271-287.
- Özoğul, G. (2017). Profesyonel Turist Rehberlerinin Kişilik Özellikleri ile Mesleki Bağlılık Arasındaki İlişki Üzerine Psikolojik Sermayenin Aracılık Etkisi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Doktora Tezi.
- Pelit, E., Türkmen, F., & Yarmacı, N. (2010). Turizm Sektöründeki İşgörenlerin Kişilik Özelliklerini Değerlendirmeye Yönelik Bir Çalışma, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, Cilt 2. Sayı 1
- Randall, C., & Rollins, R. (2005). Role of the Tour Guide in National Parks, *11th Canadian Congress on Leisure Research* (May 17-20).
- Reisinger, Y., & Steiner, C. (2006). Reconceptualising Interpretation: The Role of Tour Guides in Authentic Tourism, *Current Issues in Tourism*, 9(6): 481-498.
- Quenk, Naomi L. (2009). “Essentials of Myers-Briggs Type Indicator Assesment”, Second Edition, John Wiley & Sons, Inc.
- Solmaz, S.A, Aksoy, Ö., Şengül, S., & Sarıışık, M. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Girişimci Kişilik Özelliklerinin Belirlenmesi: Turizm Lisans ve Ön Lisans Öğrencileri Üzerine Bir Alan Araştırması, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16 (26): 41-55.
- Soysal, A. (2008). Çalışma Yaşamında Kişilik Tipleri: Bir Literatür Taraması, *Çimento İşveren*, Ocak.

- Tieger, P. D., & Barron- Tieger, B. (2001). *Do What You Are: Discover the Perfect Career For You Through The Secrets of Personality Type*, (Fifth Edition). Boston, Brown & Company.
- Tower, R.B., & Scarr, S. (1985). The measurement of three lifestyle values: resourcefulness, responsibility, and relationships to others', *Imagination, Cognition, and Personality*, Vol. 5 No.2, pp. 167-89.
- Uzunođlu, S. (2006). *Kişiliğin Deřifresi*, Ankara: Morpa Kültür Yayınları.
- Tuzcuoğlu, S. (1996). Myers Briggs Psikolojik Tip Belirleyicisinin Dilsel Eşdeğerlik, Güvenirlik ve Geçerlilik alışması, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul.
- Yıldız, R., Kuşluvan, S., & şenyurt, Y. (1997). Turist Rehberliği Ođretiminde Yeni Bir Model: Nevřehir Turist Rehberliği Bölümü Programı ve Değerlendirilmesi, Erciyes Üniversitesi Nevřehir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Hafta Sonu Semineri IV, 9-14.
- Weiler, B., & Davis, D. (1993). An Exploratory Investigation into The Roles of The Nature-Based Tour Leader, *Tourism Management*, 14(2): 91–98.
- Weiler, B., & Ham, S. H. (2002). A Comparative Analysis of Ecotour Guiding on Cruise Based Tours, Monash University, Working Paper, November.
- 6326 Sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu (26 Aralık 2014 Tarih ve 29217 Sayılı Resmi Gazete).
<https://www.16personalities.com/tr> Eriřim 20.12.2017